

WWW.FATEHAN.NET

گروه علمی فرهنگی فتح

شماره هشتم

مصاحبه

دکتر علی حجازیان
پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی

شهرسازی اسلامی: از انقلاب اسلامی تا تمدن
نوین اسلامی

فتح: لطفا خودتان معرفی بفرمایید و اینکه در حال حاضر مشغول به چه فعالیتی هستید؟

بسم الله الرحمن الرحيم، سلام عليكم در ابتدا میلاد منجی عالم بشریت امام زمان (عج) را خدمت شما و تمامی آزادی خواهان جهان تبریک عرض می کنم. علی حجازیان هستم متولد شانزده اسفند سال 1369، پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی، حوزه علاقه مندی و پژوهشی من بیشتر معطوف به شهرسازی اسلامی است. همکاری چند ساله ای با موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام در مشهد مقدس

دکتر علی حجازیان
پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی

شهرسازی اسلامی: از انقلاب اسلامی تا تمدن
نوین اسلامی

زیر نظر اساتید حوزه تمدنی از جمله حجت الاسلام و المسلمین واسطی داشته ام وهم اکنون با مجموعه های ارزشی درحوزه مدیریت شهری و تمدنی همکاری دارم وعضو گروه الگوی پیشرفت مشهد که در حال بررسی مدل مدیریت شهری با تمرکز بر رفع نیازهای خانواده هستیم.

فتح: از جمله چالش های موجود در سبک شهرسازی کشور با توجه به اینکه ساختار یک شهر نشان دهنده فرهنگ و سبک زندگی مردم است، چیست؟ و چه راه حلی برای این چالشها وجود دارد؟

آرمان انقلاب اسلامی، ایجاد حیات طیبه است. نظام اسلامی طبق وعده قرآن کریم مردم را به سمت حیات طیبه باید حرکت بدهد. حیات طیبه یعنی آن نوعی از زندگی که ابعاد وجودی انسان نیازهایش تامین بشود و نگاهش صرفا دنیوی نیست. محیط هایی که انسان در آن سکونت و یا تردد دارد در سطح اول خانه و در سطح بزرگتر محیط های شهری است. محیط بر رفتار انسان و حتی نوع انسان به زندگی می تواند اثرگذاری فازی داشته باشد. شهرسازی ما شهرسازی خشونت گرا و بی هویت است. چراکه صرفا به دنبال الگوهای غربی ها است بینید شهرسازی یک بحث میان رشته ای است و خیلی از مولفه های اقتصادی، سیاسی، روان شناسی، جامعه شناسی در آن تاثیر گذار است شهرسازی با زندگی انسان در ارتباط است جغرافیای زیستی ما، فرهنگ و اعتقادات ما با تمدن غرب تفاوت دارد. پس چرا باید مدل الگوهای غربی در کالبد فضای شهری ما دیده بشود. وضعیت شهرهای امروز ما نتیجه تفکرات غیر توحیدی و لیبرالیسمی است. در مباحث شهرسازی ما آرمان ها و رسالت های انقلاب اسلامی اصلا کنار گذاشته شده است. جامعه ما جامعه توحیدی است طرح های شهری ما در حال لیبرالیزه کردن جامعه است. نمونه عینی

دکتر علی حجازیان
پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی

شهرسازی اسلامی: از انقلاب اسلامی تا تمدن
نوین اسلامی

آن نیز مشهد مقدس است. ببینید در دو دهه اخیر چگونه کانون ارزشی شهر بارگاه منور حضرت رضا(ع) به حاشیه رفته و مال های تجاری و مراکز تفریحی فضای شهر را تسخیر کرده اند. در اطراف حرم نیز اصلا حریم بصری رعایت نشده و هتل های آسمانخراش بر فضای حرم سایه افکنده است. به جرات می توان گفت وضعیت شهر امروز مشهد مخصوصا در بافت اطراف حرم نتیجه نفوذ تفکرات الحادی در نظام شهرسازی کشور است. از چالش های اصلی در مسیر تحقق شهرسازی اسلامی نبود فلسفه و پارادایم چارچوب مند جهت مدیریت شهر اسلامی است. شیب فرآیند و مسیر پژوهش ها و تحقیقات باید تغییر کند و به سمت تولید اطلاعات و مفاهیم جدید باشد نه وارد کننده و مترجم اطلاعات مفاهیم غربی، اگر پژوهشکده ها و دانشگاه ها به جای ترجمه و وارد کردن الگوها و مکاتب غربی در حوزه شهرسازی بتوانند از ظرفیت مفاهیم دینی و فقهی استفاده کنند می توان امیدوار بود که بتوان به یک نظام شهرسازی اسلامی قابل قبول دست پیدا کرد.

فتح: با توجه به قسمت توصیه های بیانیه گام دوم در خصوص سبک زندگی و چگونگی تاثیر شهرسازی اسلامی در زندگی مردم، ضرورت پیگیری چنین پرونده ای را بفرمایید.

مقام معظم رهبری نسبت به سبک زندگی در بیانیه گام دوم اشاراتی کوتاه ولی مهم داشتند. ایشان می فرمایند: به همین جمله اکتفا می کنم که تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران زیان های جبران ناپذیری به ملت زده است و مقابله با آن جهادی همه جانبه و هوشمند می طلبد. یکی از ابعاد سبک زندگی معماری شهری است. شما در شهر عناصری مانند درخت، سبزه، انواع نماها، انواع رنگ ها و نمادها و... مشاهده می کنید این عناصر در روحیه و رفتار انسان اثر گذار است. من معتقدم در بحث سبک زندگی

دکتر علی حجازیان
پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی

شهرسازی اسلامی: از انقلاب اسلامی تا تمدن
نوین اسلامی

در حوزه معماری و شهرسازی یک جریان نفوذ در بین تصمیم سازی و تصمیم گیری روبرو هستیم که از اواخر دهه 60 به سمت توسعه گرایی حرکت کردن و با ساخت آسمانخراش ها و تغییر وضعیت شهر تقریباً انسانی به سمت شهر خالی از هویت فضای بفرنجی را برای شهروندان ایجاد کردند که بخشی از آلودگی هوا، ترافیک، استرس ها و فشارهای روحی و روانی ناشی از طرح های توسعه شهری است که تفکر آن از دولت سازندگی کلید زده شد. بحث شهرسازی و تاثیر آن بر سبک زندگی نیاز به چندین ساعت بحث و تفصیل دارد که انشاءالله در فرصتی مناسب بدان پرداخته می شود.

فتح: چه اقدامات و الزاماتی برای تحقق و پیشبرد مسئله شهرسازی اسلامی وجود دارد و تا الان افراد دغدغه مند در این حوزه چه فعالیت هایی را انجام دادند؟

در چند سال اخیر اقدامات مثبتی در بحث شهرسازی اسلامی انجام شده است اما به نظرم به دلیل عدم شناخت صحیح از شهر اسلامی و عدم بهره گیری از پارادایم منطبق بر جهان بینی اسلامی تحقیقات انجام شده در مراحل از پژوهش دچار بن بست شده و نتوانسته است جریان ساز باشد. از طرف دیگر خیلی ها شهر اسلامی را در واقع شهردوران مسلمانان می دانند در حالی که شهر اسلامی تحقق پیدا نکرده و مولفه های آن را در سیره و سنت پیامبر می توان استخراج کرد. در برخی تحقیقات مشاهده می شود که عناوین شهر اسلامی یا مولفه های شهر سازی اسلامی ذکر شده ولی در واقع به دنبال همسان سازی و تطبیق مفاهیم غربی مانند توسعه پایدار با شهر اسلامی هستند که این هم مورد قبول نیست. از جمله الزامات لازم برای پیشبرد شهرسازی اسلامی در وهله اول گفتمان سازی در سطوح مختلف مراکز نظری، آکادمیک و اجرایی است. اگر این گفتمان سازی صورت بپذیرد و همه قبول کنند که در کنار

دکتر علی حجازیان
پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی

شهرسازی اسلامی: از انقلاب اسلامی تا تمدن
نوین اسلامی

الگوهای شهرسازی موجود شهرسازی اسلامی نیز وجود دارد آن گاه می توان به تبادل نظر پرداخت و بحث شهرسازی اسلامی مورد بحث و نقد قرار بگیرد. ببیند الان در مراکز آکادمیک ما هنوز شهر و شهرسازی اسلامی مورد توافق قرار نگرفته و خیلی ها هنوز چیزی به نام شهر یا شهرسازی اسلامی را قبول ندارند. اگر کرسی های علمی در خصوص شهرسازی اسلامی صورت بپذیرد آن گاه می توان امید داشت که تحقیقات و پژوهش های بسیاری در این زمینه صورت بپذیرد.

فتح: سیاستمداران از جمله دولتمردان و نمایندگان مجلس در خصوص سبک شهرسازی مدرن چه قدر اثر گذار بودند؟ آیا با افراد دغدغه مند در حوزه شهرسازی اسلامی همکاری داشته اند یا موانعی نیز از سوی ایشان ایجاد شده است؟

ببینید اگر یک ریل گذاری یک مسیر غلط باشد به نظر من دیگر فرقی نمی کند چه کسی مسیر رامی پیماید یعنی انسان معتقد به نظام هم اگر در مسیر شهرسازی غربی قرار بگیرد همان کاری را می کند دیگر افراد انجام خواهند داد. به همین جهت اگر یک جریان معتقد به نظام و ارزش های انقلابی هم در راس مباحث شهرسازی باشند اما قدرت تغییر ریل گذاری را نداشته باشند تغییر آن چنانی در جریان شهرسازی کشور پیش نخواهد آمد. ما نیاز به افراد معتقد به شهرسازی اسلامی و تمدن سازی داریم تا بتوانیم حرکت شهرسازی کشور را متوقف و تغییر جهت به سمت اهداف انقلاب اسلامی باشد. دولت و مجلس اگر آن چنان که نگاهش به پژوهش های مراکز دولتی بر اساس جریان های بین المللی است کمتر از 20 درصد آن حمایت رادرحوزه شهرسازی به پژوهش های شهرسازی اسلامی داشته باشد می تواند نتیجه آن را در یک دوره میان مدت 3-5 ساله در قالب محله اسلامی مشاهده کند. متأسفانه دولت

دکتر علی حجازیان
پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی

شهرسازی اسلامی: از انقلاب اسلامی تا تمدن
نوین اسلامی

ها برای بحث پژوهش زیاد توجهی به مباحث شهرسازی اسلامی ندارد. البته سابقه تحقیقات کلان در بحث شهرسازی اسلامی نیز زیاد موفق نبوده و خروجی آن یا ضعیف بوده و یا اصلاً به خروجی نرسیده است.

فتح: نسبت شهرسازی اسلامی با تمدن نوین اسلامی چیست؟

پاسخ این سوال کمی نیاز به دقت و فهم عمیق دارد. یکی از کانونی ترین مفاهیم تمدن سازی اسلامی و تحقق اسلام اجتماعی واژه شهر است. شهر را می توان رحم و ظرف ایجاد تمدن دانست. شهر رابطه‌ی متقابلی با معرفت و منطق تولید علم، تئوری و ساختار در تمدن سازی اسلامی دارد. برای دستیابی به تمدن نوین اسلامی، مطلوب است تمامی نظامات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و هنری در شهر از طریق کالبد و فضای شهرسازی اسلامی تبلور پیدا کند. هر تمدنی مبتنی بر نوع تفکر و روح بر آن تمدن و بر اساس تعریف و نوع نگاه آن به نیازهای انسان شهری سیستمها و ساختارهای خود را در شهر می سازد. برای رسیدن به هر تمدنی نیاز به مدل سازی در محورهای تمدن ساز بر اساس نقشه تمدنی است. با توجه به نقشه راه تمدن، هر تمدنی برای تحقق، نیاز به الگوی توسعه و پیشرفت مخصوص آن تمدن دارد؛ که البته خود الگو از مدلها و برنامه های عملیاتی علوم انسانی که برطرف کننده نیازهای جامعه باشد تشکیل شده است. این مدلها و سیستمها مبتنی بر مدل نیازهایی است که بر اساس نوع انسان شناسی آن تفکر تعریف شده است. لذا با توجه به این نقشه راه برای رسیدن به تمدن اسلامی بعد از دستیابی به مقدمات لازم - که تدوین پارادایم و چهارچوب فکری دین و در مرحله بعد تدوین مدل نیازها بر اساس پارادایم مطلوب دین می باشد - نیاز به سیستم سازی و الگوسازی سیستمی در عرصه های مختلف اداره کننده جامعه بر اساس آموزه های دین هستیم. تا در نهایت این سیستم های اسلامی را در

دکتر علی حجازیان
پژوهشگر مقطع دکتری شهرسازی

شهرسازی اسلامی: از انقلاب اسلامی تا تمدن
نوین اسلامی

ظرف تحقق اش که شهرسازی است نشان دهیم. شهرسازی اسلامی قرار است با ساختن کالبد و فضای متناسب شهروندان در راستای تحقق تمدن سازی الهی حرکت نماید. از این رو بعد جسمانیت شهر اسلامی بیشترین تاثیر خود را از تصمیمات و برنامه ها، مدل ها و الگوهای شهرسازان و مهندسين شهرسازی اسلامی می گیرد و عملاً عملکرد آنان زمینه لازم را جهت بستر سازی تحقق تمدن اسلامی رقم می زند.

فتح: چه اقداماتی برای پذیرش سبک شهرسازی اسلامی از سوی مردم، با توجه به اینکه در حال حاضر سبک شهرسازی شهرهای کلان، مدرن می باشد، باید صورت گیرد؟

برای درک بهتر شهرسازی اسلامی معتقدم که باید از دو بعد وارد شویم یک بعد حاکمیتی و بعد بعدی در سطح مردم و مطالبه گری است. مراکز قدرت و بازوهای حاکمیت باید به بحث شهرسازی اسلامی حساس باشند چراکه محیط های شهری ارتباط مستقیمی با رفتارها و روحیات و از طرفی تاثیر گذار در امنیت و عفاف و حجاب هستند. و این موضوعات نقش سازنده ای در زیست مومنانه دارند. با استفاده از نظام مقایسه می توانیم در سطح محلات مردم را نسبت به بحرانها و بلایایی که شهرسازی مدرن سر جامعه درآورده آگاه کنیم و بحث شهرسازی اسلامی را تبدیل به یک مطالبه عمومی کنیم سپس راهبرد و راهکارهای مورد نظر شهرسازی اسلامی را بیان و اجرا نماییم.